

Yttrande över slutbetänkande av utredningen om civilt försvar SOU 2021:25 Struktur för ökad motståndskraft

Er beteckning: Ju2021/00971

Länsstyrelsen i Hallands län lämnar härmed följande synpunkter.

Inledning

Länsstyrelsen i Hallands län ser det som positivt att de 21 länsstyrelserna enligt utredningens förslag och resonemang, även fortsättningsvis är regeringens viktigaste kontaktpunkter till den kommunala nivån och övriga regionala aktörer med viktig uppgift både inför och vid kriser och höjd beredskap. Detta är en viktig princip att hålla fast vid och det är länsstyrelsens mening att förslaget till ny hierarkisk nivå, civilområde, endast bör innefatta totalförsvarsplanering.

Utredningen ger förslag på en organisation och en grundläggande struktur där roller och ansvar tydliggörs och förutsättningar för totalförsvarssamverkan förbättras. Förslagen ger möjligheter att prioritera resurser och skapar överlag förutsättningar för en mer robust och förutsägbar krishantering vid större samhällsstörningar och höjd beredskap.

Det är positivt att utredningen tagit stort intryck av länsstyrelsernas samverkansförmåga under senaste kriser och att det lämnas ett utrymme för länsstyrelserna att tillsammans utarbeta en effektiv samverkansstruktur. Behovet av samordning mellan länsstyrelser har vuxit och under skogsbränderna 2018 och pandemin har Länsstyrelsen i Hallands län tagit initiativ till en samordnande roll för de drabbade länen genom införandet av länsstyrelsernas gemensamma samordningskansli. Denna struktur har möjliggjort snabbare, bredare och därmed mer kvalitetssäkrade beslutsunderlag för regional samverkan med bland annat Regeringskansliet.

Samverkan mellan olika nivåer och organisationer måste fortsätta att konkretiseras. Utredningen ger en bra grund för fortsatt arbete med flera aktörer som måste ta ansvar för innehållet i den nya strukturen och Länsstyrelsen ser att det fortsatta arbetet måste ske med beaktande av ansvarsprincipen.

2021-06-10

456-2760-2021

Länsstyrelsen bedömer att flera av förslagen kan underlätta planeringen mellan geografiskt områdesansvariga nivåer i systemet och centrala myndigheter, men det innebär stora utmaningar exempelvis genom nya mandat och roller. Samverkan mellan sektorsmyndigheter och geografiskt områdesansvariga myndigheter, behöver förbättras. För att den nya strukturen ska bli effektiv och ändamålsenlig är det viktigt att det finns såväl kunskap, kapacitet och förmåga att samverka på olika nivåer. Samverkansbehoven finns både när det gäller planering inför som under samhällsstörningar och höjd beredskap. En fungerande lägesbildsrapportering och informationsdelning är av avgörande betydelse för att den nya strukturen ska fungera.

Det är av vikt att beredskapsarbetet på nationell nivå kan omsättas till kommunerna och regionernas arbete, och tvärtom, att kommunerna och regionernas perspektiv synliggörs i den nationella planeringen. Det måste finnas en gemensam planering med ett fungerande transparent informationsflöde mellan nationell, regional och lokal nivå. Om detta inte fungerar finns det risk att det som planeras för på en nivå inte går att genomföras i praktiken på en annan nivå. Detta kan säkerställas genom att ansvarsprincipen fortsatt gäller och att därmed civilområden framförallt får en strategiskt planerande roll och därmed också utgör ett forum för samverkan och inte ett operativt mandat. Länsstyrelsen i Hallands län vill också lyfta fram vikten av att erfarenheter från hanteringen av pandemin omhändertas och föreslår att coronakommissionens slutsatser omhändertas.

Nedan redogör Länsstyrelsen i Hallands län närmare för de synpunkter som finns på utredningens förslag och bedömningar. Detta följer utredningens disposition.

Länsstyrelsen i Hallands läns synpunkter

Allmänt

Länsstyrelsen tillstyrker flera av utredningens förslag. Länsstyrelsen har värderat och bedömt utredningen utifrån de förslag som berör främst regional nivå i det framtida totalförsvaret där Länsstyrelsen i Halland ser att Länsstyrelserna blir en av de viktigaste aktörerna i framtiden. Orsaken till detta är att beroendet till främst näringslivet för totalförsvaret har ökat drastiskt under de senaste 25 åren då samhället gått mot en fortsatt globalisering med ”just-in-time” koncept och slutligen ett beroende av alltför sårbara tillgängliga IT-strukturer för att kunna agera.

Sektorsindelning

Kap 7: En ny struktur för de statliga myndigheternas arbete med beredskap

Länsstyrelsen anser att sektorsindelningen är ändamålsenlig och har potential att ge effekt för krisberedskapen och arbetet med civilt försvar. Genom utredningens förslag får myndigheter ett tydligare utpekat ansvar i olika nivåer beroende på ansvarsområde vilket visas i ansvarstrappan. Detta skapar bättre planeringsförutsättningar och möjliggör ett tydligare gränssnitt mellan

2021-06-10

456-2760-2021

sektorerna. Att man dessutom genom sektorsområden knyter till sig näringslivet bådär för ett starkare samhälle.

Central nivå

Kap 8 och 12: Statliga myndigheters ansvar och uppgifter inför och under höjd beredskap samt för fredstida krisberedskap samt det nationella ansvaret för civilt försvar och krisberedskap

Länsstyrelsen ser framför sig att det finns en tydlig central nivå direkt under regeringen och tillstyrker förslaget om att inrätta ett samlat centralt beredskapsråd. Genom att skapa rådet möjliggörs bättre samordning mellan myndigheter och sektorer. Nuvarande förslag kan dock även utvecklas vidare. Att sprida totalförsvarsansvaret på två departement synes inte tillfredsställande, ansvaret borde åligga ett departement med övriga som stödjande vilket även påpekas i Försvarsberedningens betänkande. Näringslivets roller och skyldigheter framgår i flera avsnitt i utredningen, inte minst utifrån de ”just-in-time” koncept som byggs fram i världshandel och det nationella försörjningssystemet. Utredningen föreslår att det skapas näringslivsforum. Länsstyrelsen i Hallands län anser att ett centralt beredskapsråd även borde innehålla särskilt viktiga representanter från näringslivet. Därmed skapas ett komplett totalförsvarsråd, där särskilt krigsviktiga företag kan delta i sekretessbelagd planering för höjd beredskap och i krig. På så sätt stärks också krisberedskapen.

Civilområden

Kap 10: Civilområden och en högre regional ledning

Länsstyrelsen ser problematiken med förslaget att skapa en högre regional nivå i krisberedskapen då erfarenheter från hanteringen av pandemin visar att ju fler hierarkiska nivåer desto långsammare blir beslutsförmågan. Däremot möjliggör förslaget med civilområden samordnad totalförsvarsplanering men operativt genomförande bör ligga kvar på Länsstyrelsen. Länsstyrelsen vill även påtala en obalans mellan ledningsförhållanden på högre regional nivå. Civilt försvar leds av en civilområdeschef på högre regional nivå, motsvarande struktur för ledning av militärt försvar saknas då militära operationer leds av insatsstaben centralt.

Länsstyrelsen avstyrker dock förslaget att civilområdeschefen för västra civilområdet placeras vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län och föreslår istället att denne placeras vid Länsstyrelsen Hallands län. Orsaken till detta är för att uppnå operativ effekt krävs mycket övning och samverkan med främst lokal nivå, vilket framförallt utövas på Länsstyrelsens regionala nivå och då främst i kärnkraftslänen. Det är kärnkraftslänen som är organiserade och övade sedan lång tid tillbaka och kontaktvägar, metoder och arbetssätt är väl förankrade i kommunerna. Kärnkraftslänen har dessutom väl utarbetade kommunikations- och samverkansvägar med de angränsande länen.

2021-06-10

456-2760-2021

Storstadslänen är av mycket stor vikt för Sverige som helhet, att då låta dessa län hantera övriga län skapar en ännu högre arbetsbelastning och därmed sårbarhet. Dessutom finns det en hotbild mot storstadslänen vilket gör dem till ett prioriterat mål för en angripare.

Regional och kommunal nivå

Kap 10 och 14: Civilområden och en högre regional ledning samt Ledningsförmåga i kommuner och regioner

Länsstyrelsen påpekar i avsnittet om civilområden, vikten av att länsstyrelserna behåller rollen som ledande myndighet vid kris och höjd beredskap på regional nivå och att det återspeglas i strukturer för ledning, rapportering, informationsdelning och i planering. Länsstyrelsen i Hallands län har under de senaste årens kriser så som höga vattenflöden, torka och pandemin fått bekräftat att närheten till kommunerna är nödvändigt för att kunna hantera dessa händelser.

Länsstyrelsen bedömer att nuvarande ersättningsnivåer till kommuner och regioner inte är rimlig utifrån i lagen angivna krav på bland annat robusthet. Länsstyrelsen anser att regeringen bör utreda frågan om att säkerställa långsiktig finansiering till kommuner och regioner för robusthetshöjande åtgärder och kontinuitet i samhällsviktig verksamhet.

Skapande av beslutsunderlag genom rapportering och lägesinformationsöverföring

Kap 15 Om rapporteringen i en ny struktur

Länsstyrelsen anser att det behövs en ökad tydlighet kring hur olika nivåer i systemet delges information för att säkerställa kvalitetssäkrat beslutsunderlag. Det handlar exempelvis om sambanden mellan rapportering såsom risk- och sårbarhetsanalyser, identifiering av samhällsviktig verksamhet och kontinuitetsplanering, lägesbildsrapportering under en samhällsstörning i fred eller höjd beredskap, delgivning som rör planering och beredning, som handlar om att tillsammans skapa en gemensam inriktning. Avseende rapportering måste det tydliggöras så att rätt beslutsunderlag återfinns på samtliga hierarkiska nivåer. Detta innebär att sektorindelningen bör vara den informationsstruktur som återfinns på kommunal, regional, högre regional och central nivå. Då säkerställs möjligheterna till dialog med samma informationsunderlag för alla nivåer. Detta skulle innebära att Regioner även rapporterar till respektive länsstyrelse och civilområde.

2021-06-10

456-2760-2021

Räddningstjänstutveckling

Kap 1 och 10: Författningsförslag och civilområden och en högre regional ledning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om övertagande av räddningstjänst och menar att ansvaret för övertagande bör finnas kvar på länsstyrelserna. Länsstyrelsen poängterar att för en effektiv ledning vid en kärnteknisk olycka är det nödvändigt att den länsstyrelse som ansvarar för den statliga räddningstjänsten har möjlighet att ta över ledningen av den kommunala räddningstjänsten.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med handläggare Thomas Nederhed Högardh som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Beredskapsdirektör Niklas Nordgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.